
Ljudevit
RUPČIĆ

KRŠĆANSKI MORAL I
OBRANA MALIH
NARODA
(1999.)

Polazeći od latinske riječi *mos, moris* (običaj), moral je uobičajen način ljudskog ponašanja koje izvire iz čovjekove naravi i biti. Različiti, a ponekad i suprotni, pogledi na čovjeka, posebno na njegovu bit, rađaju različitim i suprotnim realizacijama i oblicima morala u životu i povijesti. O opravdanosti određenog pogleda na čovjeka ovisi opravdanost njegova ponašanja.

Govor o moralu ne može ignorirati činjenicu da u današnjem svijetu postoji – i u teoriji i u praksi – nejasnoća i nesuglasje oko njegova shvaćanja. To upućuje na različite i suprotne temelje i kriterije morala i rada najrazličitijim i najsuprotnijim oblicima njegove realizacije. Posljedica je toga nesređena situacija u samom čovjeku, njegovim odnosima s drugima i vrlo kaotično stanje u društvu i povijesti.

Postoji osobni, društveni, gospodarski, državni, nacionalni, politički, klasni, rasni moral. Štoviše, postoji i mnoštvo iznijansiranih religijskih oblika morala koji se zasnivaju na temeljnim postavkama pojedinih religija. To nužno izaziva pitanje njihova međusobnog odnosa i povezanosti, a prije svega pitanje opravdanosti njihovih postavki i posebnosti.

I bez ikakva provjeravanja jasno je da od dvaju suprotstavljenih oblika morala oba ne

mogu imati pravo. Isto je tako sigurno da ni jedan moral koji je usmjeren protiv najvećih vrijednosti, Boga i čovjeka, nije uopće moral, nego nemoral.

Različiti pogledi na te temeljne vrijednosti uzroče različite vrste morala, a one, pogotovo ako su suprotne jedna drugoj, stvaraju sukobe s manje ili više teškim posljedicama za čovjeka, društvo, red, mir, napredak, kulturu i njihovu sadašnjost i budućnost.

Kršćanski je moral određen Isusom Kristom. On počiva na činjenici Božjeg učovječenja u njemu. Krist je izvorna objava pravoga Boga i pravoga čovjeka. Po njoj je čovjek živa slika Božja (Post 1, 26). Isključivanje Boga, bilo samo teorijski, a posebno još i praktično, odbacuje njegovo učovječenje i time ruši osnovu svakome ljudskom moralu. Jer, ako nema Boga, nema ni njegove žive slike. Tad je svaki moral ne samo ateistički, nego i antihumanistički i on se onda u stotine varijacija i oblika sručuje na čovjeka i dovodi i njega i njegov okoliš, živi i mrtvi, u apokaliptičnu situaciju.

Vukovar je dokaz da je ta situacija već prisutna. U njoj se odvijaju posljednji događaji kojima su protagonisti Zmaj sa Zvijeri i Jaganjac sa Ženom. Ta situacija nije nipošto potpuno istovjetna s neminovnim svršetkom svijeta, ali ga bezuvjetno ubrzava i vodi k njemu. Kakav će i kada taj kraj doći, ovisi o Kristu koji kormilari događajima i ljudima, tako da će kraj biti pobjeda nad zlom i spasenje ljudi kojima na čelima bude napisano Kristovo ime (Otk 14, 1). A ime je isto što i osoba.

Prema tome, srž kršćanskog morala nije u nekim teorijskim postavkama, pa ni Božjim

zapovijedima. Ne ostvaruje se primarno njihovom poslušnošću, nego ostvarivanjem Božjeg učovječenja i njegovim bivstvovanjem u svakom čovjeku. Taj se moral sastoji u *biti*, a ne u imati ili moći.

Čovjekova struktura

O čovjeku se mnogo govori, ali još uvijek malo zna. To je neznanje vrlo opasno. Ponekad se ne poznaju ni osnovni čovjekovi elementi ili se u praktičnom životu ne uzimaju u obzir. Tako, umjesto znanja sliku o njemu stvara neznanje. I kao što se ono naravi i stupnjom razlikuje jedno od drugoga, tako se jedna kriva slika čovjekova razlikuje od druge. Iz toga slijede posljedice koje su više-manje štetne i pogubne za čovjeka.

Čovjek je tajna koju je Bog otkrio svojim učovječenjem. Ono je istodobno objava Boga i čovjeka. Bog je ostao i dalje Bog, samo je još u Isusu Kristu postao i čovjekom. Ta objava otkriva da je čovjek veći od sebe, jer je strukturalno i egzistencijalno vezan uz Boga. On se mjeri Kristom, a ne ni sobom, ni nečim drugim. Što se god učini njemu učinilo se Kristu ili što se nije učinilo njemu nije ni Kristu (Mt 25, 17-46) i tko prima čovjeka prima Krista (Mt 10, 40). Zato bi se rastavom od njega čovjek onemogućio i vratio u ništa.

Povezan s Bogom, "čovjek beskonačno nadmašuje čovjeka" (B. Pascal). Zato je razumljiv njegov metafizički nemir kojim se nipošto ne miri s granicama koje mu nameću svijet i povijest.

Tjeran tim nemirom, nipošto se ne može zaustaviti na ponudama radija, filma, seksa, niti na posjedovanju materijalnih stvari i vre-

menitim užicima, jer ga ne mogu zadovoljiti. Neprekidna potjera za većim, boljim i savršenijim usmjeruje ga prema Savršenom i Beskonačnom.

Čovjek nije vremenski ni pojavno fiksirana veličina. On nastaje, raste i tek bude. To znači da “čovjek biti znači čovjek postati” (Merlau Ponty). On nije ono što jest, on će tek doći. On dolazi. On je suvremenik budućnosti, a stranac u sadašnjosti. Stoga Fr. Pouget kaže: “Čovjek je budućnost čovjeka”. To očituje da “je čovjek prirodna čežnja za natprirodnim” (W. Kasper). Stoga nikad i nigdje neće biti ni kraja ni granica. Iako živi u uvjetima vremena i prostora, ne da se njima zarobiti. Budući da je sobom nemoćan prijeći njihove granice, a istodobno ih se odriče, upućen je na drugoga.

Već je skolastička filozofija ustvrdila da *agere sequitur esse*. Ako čovjek makar željama i težnjama prelazi prirodne granice i kuša se nadživjeti u povijesti, u najmanju ruku dokazuje da on nije toliko prirodno, koliko povijesno i kulturno biće. To istodobno znači da on nije ono što jest, nego što će biti. I njegove neugasive i neispunjene želje na svoj način potvrđuju da on još nije on.

Prema tome, njegovo biti još nije dovršeno i gotovo. Na nj spada i ono što čovjek može biti i što po svojoj konstituciji treba biti. U sadašnjem stanju on je obećanje koje se tek u budućnosti ili vječnosti mora ispuniti. Zato je njegovo povijesno življenje zamršen i trajan proces njegova rađanja. Svaki je domet u tom pogledu u vremenu i prostoru nuždan, ali ni pošto nije potpun oblik njegove egzistencije. On je odveć velik da bi se u povijesnoven-

skim granicama mogao potpuno ostvariti. S druge strane, on je istodobno odveć malen da bi to sam sobom mogao postići. Zbog toga je po svojoj konstituciji nezadovoljno biće. Osjeća se kao u okovima. Nije još on, a htio bi biti. Htjeti je u njemu, ali nije i ostvariti. Ta činjenica postaje to nepodnošljivijom zbog spoznaje da je svim svojim bićem upućen na Punitu, a da je sam, prema svojem vlastitom iskustvu, ne može postići.

Osim toga, njegov mu plač kaže da je nešto izgubio i da, prema tome, nije potpun. On, dakle, nije samo nemoćan nego i bijedan. Ali, upravo “spoznaja njegove bijede ujedno je spoznaja čovjekove veličine” (B. Pascal). Ako sam sebe ne može ostvariti, može to učiniti Bog. Štoviše, čovjekova struktura sa svim svojim svojstvima, težnjama i sposobnostima koja, kao i sve stvoreno, potječe od Boga, već je Božje proročanstvo koje će Bog zbog vjernosti sebi sigurno ispuniti, pa makar to bilo s čovjekovom suradnjom.

Čovjek je individualno, ali isto tako i društveno biće (*zoon politikon*). Njegovoj strukturi pripada i društvenost kojom je upućen na drugoga i o njemu ovisan. Najveći je drugi, prema Božjem učovječenju, sam Bog. Bez drugoga se ne može ni roditi ni ostvariti. Odbacivanjem te društvene dimenzije od čovjeka se pravi karikatura koja nije ni čovjek niti se može ponašati kao čovjek. Njegova društvenost traži prikladne oblike zajedništva, počevši od obitelji do najrazličitijih plemenskih, gospodarskih, državnih i kulturnih zajednica. One moraju biti takve da služe čovjeku. Ne smiju nikad zaboraviti da su one radi njega, a ne on radi njih. Svrha im je roditi cijela, zdrava i

savršena čovjeka i ukloniti sve što ga u tome ometa i onemogućava.

Budući da je čovjek slika Božja i dijete Božje, proizlazi da je čovjek čovjeku brat. Na tom i ostalim bitnim čovjekovim svojstvima zasnovana su sva ljudska prava. S njima stoje i padaju. Sve ljudske zajednice, počevši od obitelji, ako će biti uistinu u čovjekovoj službi, moraju u sebi štiti bratstvo i biti neki njegov oblik, jer ono je zahtjev čovjekove biti.

Čovjekova razgradnja

Marx je tvrdio da je pravi čovjek samo onaj tko pripada "pravoj" klasi, rasizam je priznavao čovjekom samo onoga tko je pripadao "pravoj" rasi, naciji i narodu. Fundamentalizmu je čovjek onaj tko pripada "pravoj" vjeri. Ostale ideologije imaju svoje posebne modele čovjeka. Sve što se u to ne uklapa uporno nijeću i odbacuju. U skladu s tim, misle da su im dopuštena sva sredstva da svoj model ostvare, a svaki drugi onemogućuje.

Inzistiranje na krivoj slici čovjeka rodilo je, posebice u ovom stoljeću, užasne ratove, ubojstva, koncentracijske logore, Gulage, Hirošimu, Nagasaki s golemim hekatombama stot milijunskih žrtava.

Osporavanjem i oduzimanjem čovjeku, bilo u teoriji bilo u praksi, elemenata i svojstava, pogotovo bitnih, ili njegovim prekvalificiranjem u nešto drugo nego što jest, on se razara i svodi na karikaturu. Njegova povezanost s Bogom, kako se očitovala u Božjem učovječenju u Kristu, egzistencijalne je naravi. Bez Boga i životne povezanosti s njim jednostavno nema pravoga čovjeka. Stoga je ateizam u bilo kojem obliku antihumanistički.

On je i antiznanstven, iako se uporno poziva na znanost. Bog po svojoj naravi nije objekt znanosti. Stoga je znanstveno osporavanje Boga i čovjekove povezanosti s njim ideologija, a ne znanost.

Unatoč tome, ateizam je stalan pratitelj života i povijesti. Postoji u više vrsta i oblika, ali se svi svode na teorijsko ili samo praktično nijekanje Boga, već prema tome niječe li se njegova egzistencija ili se u njemu ne priznaje najveća vrijednost, iako se teorijski ne niječe njegovo postojanje. I jednim i drugim ateizmom bilo je osobito XX. st. snažno obilježeno.

Posebno se u posljednje vrijeme brutalno nametao marksistički ateizam koji je, ruku pod ruku s praktičnim ateizmom, poharao svijet, obesmislio život, poremetio odnose među ljudima, ugrozio kulturu, napredak i mir, pa i sam ljudski život.

Nijekanjem i nepriznavanjem Boga kao najveće vrijednosti nužno se niječe i odbacuje čovjeka koji je Božja slika. Ateizam je stvorio nerješive probleme i teškoće. Postajući u nekim društvima općim i isključivim nazorom na svijet, nije riješio ni jedan glavni problem koji se tiče čovjeka. Pitanja njegova podrijetla, svrhe njegova života, smisla patnje i smrti ateizam je ostavio bez pravoga odgovora. Slika čovjeka koju je stvorio o njemu nije mu to ni mogla omogućiti, nego je umjesto pravih odgovora na legitimna pitanja stvorio nove probleme kojih bez njega ne bi bilo. To je dovelo i stalno dovodi do strašnih i ubitačnih posljedica za čovjeka i njegov okoliš.

Svi su ateizmi zbog svoje zajedničke idejne podloge srodni i u savezništvu jedan s drugim, ne samo protiv Boga nego i protiv čovje-

ka. Trenutačno ili ponekad trajnije neslaganje i sukobi među njima nisu i ne mogu biti načelni. Naprotiv, ateizmi se međusobno dopunjuju i pomažu. To pokazuje i iskustvo iz Drugoga svjetskog rata. Najprije su predstavnici nacionalsocijalizma i komunizma Hitler i Staljin sklopili međusobno savez, iako su međusobno bili ljuti politički protivnici. I jedan i drugi bili su jednako protiv Boga i čovjeka. Domalo su predstavnici takozvane zapadne demokracije i komunizma sklopili međusobno savez protiv fašizma, iako su dobro znali da Staljin nije ništa manje krvoločan od Hitlera.

Prema djelu *Zločin, teror, represija - Crna knjiga komunizma* koju su napisali ugledni francuski povjesničari, a god. 1997. izdao francuski bivši maoist Stephane Courtois, komunističke su partije po svijetu, posebno u zemljama u kojima su se nasilno domogle vlasti, poubijale oko 100 milijuna ljudi, žena, djece i staraca. Sam je staljinistički režim u bivšem Sovjetskom Savezu poubijao desetke milijuna svojih nevinih građana. Ali, to zapadnim demokracijama nije smetalo da stupe sa Staljinom u savez i da na svršetku rata zajedno s njime sude njemačkim ratnim zločincima koji su poubijali četiri puta manje ljudi nego Staljin i njegovi komunistički ortaci. Tu je, što se tiče Staljina, veći zločinac sudio manjem, i to uz puni pristanak predstavnika zapadne demokracije. Kriterij je bio politički i materijalni interes i sila, a ne moralna načela.

U Nuernbergu su suci bili jači, a ne pravedniji. Pravednih nije ni bilo. Zločinstva su se činila ne samo na jednoj strani, u Auschwitzu, Mathausenu i Dachauu, nego i na dru-

goj. Ako se za mjerilo uzme čovjek, što je jedino opravdano, a ne nešto drugo, onda je ubijanje nevinih, uime bilo kojih ideologija ili načela, jednako zločin protiv čovječnosti.

A na obje je strane brutalno stradao čovjek. Ubijali su ga i pobjednici i ratni gubitnici. Način je ubijanja manje važan, a pošteno rečeno, jedva se i razlikovao onaj u pobjednika od onoga u pobijedenih. Nemilosrdno i bezobzirno bombardiranje njemačkih gradova Dresdena, Hannovera, Stuttgarta i Muenchena “tepih” bombama i ubijanje samo u jednoj noći više od sto tisuća nevinih ljudi, žena, djece i staraca nesumnjivo je zločin protiv čovječanstva. Međutim, na pobjedničkoj strani oni koji su sijali smrt dobivali su odlikovanja, a oni koji su na drugoj strani ginuli bili su krivci.

Nema razlike između američkog spaljivanja nevinih ljudi atomskim bombama u Hirošimi i Nagasakiju i nacističkoga u plinskim komorama, osim u imenu i prezimenu onih koji su to činili i nazivu gradova u kojima se to činilo. Zločinstva se, s obzirom na razne ideologije, jedna od drugih ponešto razlikuju, ali ni pošto bitno. Sva su utemeljena na krivoj slici čovjeka i postupku prema njoj i sva su protiv čovječnosti.

Razgrađen čovjek svuda nosi sa sobom sebe i s neredom u sebi stvara nered u obitelji, državi i cijelom svijetu. Danas polovica srušenih brakova i razorenih obitelji u svijetu potvrđuje koliko je čovjek postao nečovjekom. Postupak prema drugom postao je nečovječan. Ženidbene rastave, milijunski pobačaji – oko pedest milijuna godišnje – pokazuju koliko je strašna čovjekova slika i karikatura.

Kakvu sliku čovjek nosi u sebi, takvu primjenjuje i na drugoga. Drugi mu nije čovjek nego stvar, sredstvo, sladak zalogaj ili nešto što se jednokratnom ili višekratnom upotrebom potroši. Stoga su njegove zajednice samo interesne naravi, odnosi čoporski, a postupci zvjerski.

Čovjekovi su kućni ljubimci životinje, a djeca teret kojega se najnehumanijim načinom želi osloboditi. Zato ima sretnije djece koja nemaju roditelja od one koja ih imaju.

Svjetski tisak donosi kako se od pobačene djece prave kozmetički preparati za pomlađivanje starijih bogatijih osoba. Istodobno se javlja da se u klinici jedne europske zemlje čine pobačaji kako bi se opskrbljivalo djecu bogatijih zemalja rezervnim dijelovima. Kakvu vezu s tim imaju ljudska prava, pravda, napredak, humanizam, kultura? Što je to drugo nego cinizam, parola i žvakaća gumica u ustima političara, takozvanih humanista, zagovornika neograničene slobode, predstavnika Europe i Ujedinjenih naroda?

Zagovornici i promicatelji demokracije u Bruxellesu, primjerice, ustaju protiv datuma izbora u suverenoj državi Hrvatskoj, a šute kad je riječ o zločinima koji se čine pobačajima i u njemu, i u EU, i u cijelom svijetu. Ljudi nisu samo izgubili orijentaciju nego i kriterij djelovanja i podlogu na kojoj mogu opstati.

Ovoga časa ženidbene rastave, pobačaji, droga, AIDS, prostitucija, homoseksualnost, pedofilija i opća nezaposlenost pišu svjetsku povijest. Zapravo, pišu Apokalipsu u suvremenoj verziji u kojoj nebeski Anđeo viče: "Tko je dostojan otvoriti knjigu i razlomiti njezine pečate?" A vidjelac konstatira da "nitko na nebu

ni na zemlji, ni pod zemljom ne mogaše otvoriti knjige i njezinih sedam pečata!” (Otk 5,5). Ali, s radošću upire na Lava iz Judina plemena, Davidova Izdanka, Isusa Krista, pravoga Boga i pravog čovjeka, i kaže da to samo on “može” (isto).

Ujedinjeni narodi su nakon žalosnog iskustava iz Drugoga svjetskog rata već god. 1945. tvrdo i svečano odlučili: “Nikad više rata!” Radi toga su izglasali Deklaraciju o ljudskim pravima, stavili joj na raspolaganje brojne i snažne ustanove, poduprli je golemim novcem, njezino kršenje sankcionirali velikim kaznama i zaštitili je moćnim vojnim savezima. Facit je toga svega zamjena Ujedinjenih naroda razjedinjenim narodima, nastanak epidemija ratnih sukoba, svakodnevnih hladnih i vrućih ratova, ustoličenje ljudske nejednakosti, društvene i socijalne nepravde, povećanje nezaposlenosti, ozakonjenje ženidbenih rastava, pobačaja i homoseksualnosti, divljanje liberalizma, promicanje narkomanije i ubrzavanje čovjekove razgradnje.

Nitko pametan neće reći da je to doista i program Ujedinjenih naroda ili logična posljedica Deklaracije o ljudskim pravima. Također, nitko razborit neće zaniijekati da bez Ujedinjenih naroda i njihova kakva-takva dosadašnjeg napora ne bi bilo kudikamo gore u svakom pogledu. Međutim, dobri poznavatelji današnjih prilika u svijetu i njihovi trijezni analitičari ustanovili su da danas ima, više nego ikada prije, ženidbenih rastava, pobačaja, narkomanije, nezaposlenosti, gladi, društvene nejednakosti i samoubojstava. To upućuje na pogrešan stav prema osnovnim vrijednostima i pristupu k njima.

Pregled i analiza teorijske i praktične aktivnosti Ujedinjenih naroda počiva na neujednačenu pogledu na čovjeka, njegovoj krivoj slici i neadekvatnu odnosu s Bogom. Najprije je Bog omalovažen i otjeran u privatnost. Zatim je logikom povezanosti čovjeka s Bogom kao njegovom živom slikom i sam čovjek postao sporedna i nikakva vrijednost. Različiti i suprotni stavovi i prema jednom i prema drugom razorili su podlogu svemu ostalome, a na prvome mjestu životu, redu, miru i pravom napretku. Stoga nije čudo što su današnji Ujedinjeni narodi razjedinjeni narodi i pravi konglomerat svega i svačega. Bez čvrstog i trajnog temelja u sebi osuđeni su na sudbinu nekadašnje Lige naroda, jednaku sudbini Babilonske kule. Jedinstvo se razbilo na blokove, Prvi, Drugi i Treći svijet, a jednakost na velike i male, društvena pravda na bogate i siromašne, bogati Sjever i siromašni Jug. Tu je nestalo mjesta čovjeku. Umjesto sebe postao je žrtva, ne samo u potlačenim nego najprije u tlačiteljima, ne samo u izrabljivanima, siromašnima i odbačenima nego najprije u onima koji su ga u taj status prebacili.

Osnovne dogme, na kojima počivaju Ujedinjeni narodi, demokracija, slobodno tržište i globalizacija, malo ili nimalo vode računa o Bogu i čovjeku i njihovoj povezanosti. Kvaliteta svake zajednice ovisi o kvaliteti onoga od čega je sastavljena. Primjerice, zajednica je ptica jato, ovaca stado, vukova čopor, zvjeri zvejinjak. Što je zajednica ljudi? Ono od čega je ona sastavljena. Njezina kvaliteta ovisi o kvaliteti čovjeka, a čovjek o ostvarenoj ili neostvarenoj slici Božjoj u njemu. Pa, ako Boga nema ili se ne uzima u obzir, onda nema ni čovjeka,

njegove žive slike. Tada svakoj ljudskoj zajednici, pa i najdemokratskijoj, ne preostaje ništa drugo da bude nego neljudska, čime može biti za čovjeka gora od bilo koje zvjerske zajednice. Jer, demokracija je vlast naroda, a narod je ono što je u njemu čovjek. Ako taj čovjek nije pravi, izvorni čovjek, kakav se objavio u Isusu Kristu, onda je u demokraciji moguće sve najgore. U njoj bi trebao biti kriterij Božja slika u čovjeku, a ne demokratska većina. Samo to osigurava čovjeku, bio u manjini ili u većini, pripadao ovome ili onome civilizacijskom krugu, jednako neotuđiva ljudska prava. Inače je demokracija vladavina rulje i tiranija koja zatire čovjeka. Zato je Winston Churchill izjavio: "Demokracija je najgori oblik vladanja, ali boljega nema." Rekao je to, valjda, zato što je mislio da, po njegovoj koncepciji svijeta, boljega ne može ni biti. Nema ga, ako se isključi utjelovljeni Bog. Ali, ako se ta činjenica uzme ozbiljno u obzir, otkriva se u samom čovjeku neka misteriozna numinoznost i bratska dimenzija koja se bratstvom izdiže iznad demokracije i postaje vladavinom braće umjesto vladavinom sumnjive konkretne demokratske većine.

Nekoć, a negdje i danas, razvikana Francuska revolucija, nadahnuta deističkim i ateističkim idejama enciklopedista, krvavo se obračunavala s Bogom i čovjekom. Pa, ako se prihvati načelo da je zločin protiv samo jednog čovjeka zločin protiv cijelog čovječanstva, onda se zna ljudska i moralna vrijednost Francuske i svake druge demokratske revolucije, koja čovjeka čini sredstvom umjesto ciljem. A upravo to čine i današnje demokracije, koje su, usput rečeno, ponekad potpuno jedna drugoj su-

protne, iako sve sebi svojataju demokratsko ime.

Danas je na cijeni tip zapadne demokracije koja se liberalnom tržišnom ekonomijom, slobodnom konkurencijom i ekonomskom globalizacijom predstavlja uzornom i jedino sposobnom osigurati ljudska prava, slobode i najbolju budućnost svim ljudima. Njezina je temeljna zabluda kriva slika čovjeka i postupak prema njemu.

Nositeljima zapadne demokracije nije isto njihov čovjek i čovjek ostalih naroda. SAD, Rusija, Francuska, Velika Britanija i Kina imaju stalno mjesto u Vijeću sigurnosti Ujedinjenih naroda i pravo veta. To im omogućava da se svojim stavom i postupkom suprotstave svim drugim narodima i njihovom čovjeku. Time se drugi narodi stavljaju u podređen položaj, stvara se nejednakost i ruši jedinstvo koje se inače pretpostavlja i koje bi trebalo zaštititi i promicati. Jer, ako je u temeljima demokracije različita mjera vrijednosti i trula neravnopravnost, onda je to uzrok nereda, nepravda i općeg kaosa koje bi Ujedinjeni demokratski narodi tobože željeli spriječiti. Načelo slobodne konkurencije koju pretpostavlja globalizacija ne vodi ni slobodi, ni napretku, ni boljoj budućnosti čovjeka i svijeta. Ta sloboda terorizira i ubija slabijega. Dati jednako pravo jakom i slabom da svaki slobodno radi što hoće – nije za slaboga nikakva sloboda, nego propast. Istina, oba su jednaki na startu, ali nemaju jednake uvjete za konkurenciju; nisu jednako zdravi, uvježbani i vješti. Provedba slobodne konkurencije uništava male privrede malih naroda i u njima čovjeka. To je najbrži put i najuspješniji način stvaranja novih kolonija od ma-

lih zajednica i država i modernih robova od njihovih ljudi. To opet dovodi do smrtnih neprijateljstava, krvavih revolucija, bezobzirnih ratova i općega kaosa. I to će se nastaviti sve dotle dok jaki ne budu moralni, a moralni jaki.

Tko je jači pobjeđuje i počinje misliti da je tim pravedniji i bolji od pobijeđenih i svih drugih. Tako se "s pravom" nameće za suca i učitelja morala, zaštitnika slobode i čovjeka. Gospodarska globalizacija, koju posebno zagovaraju i nameću jači, sa svojom bezobzирnom slobodnom konkurencijom stvara nepravdu i potiče ratove. Male zemlje svodi na prosjački štap, a čovjeka na stvar. Sve su njezine pobjede zapravo pobjede nad čovjekom kojega se ne ubija samo u potlačenima i pobijeđenima nego i u tlačiteljima i pobjednicima. Jer, tko u sebi ubija čovječnost, ubija i čovjeka.

Postupci su jačih ekonomija prema slabim i velikih naroda prema manjim svojevrsan kanibalizam koji se razlikuje od onoga među nekim primitivnim ljudskim grupacijama po tome što se služi nožem i viljuškom. On se oglasio iz dna svojega srca u Vukovaru pjesmom: "Slobodane, šalji nam salate! Bit će mesa, klat ćemo Hrvate!" I onaj tko je to mirno gledao porekao je u sebi čovjeka s ljudskim srcem i bratstvom. Jer, u kojem društvu nije mjerilo čovjek, nije ni ljudsko, niti se može ponašati ljudski.

Svjetska literatura to stanje duha i situaciju koju stvara u svijetu promatra kao borbu Svjetla i Tame, Dobra i Zla. Kršćanstvo tu istu situaciju naziva Apokalipsom koju je Ivan apostol opisao vrlo jarkim bojama. Pogrešno je njezin sadržaj odgađati za kraj svijeta i svoditi isključivo na njegovu katastrofu. Ona govori

o suvremenim i budućim događajima. U prvi mah se čini sumornom, fatalističkom i katastrofalnom. Ona to na prvi pogled i jest, ali to nije ni sve ni posljednje. Apokalipsa je Radosna vijest. Jer, nakon borbe glavnih protagonista događaja, na jednoj strani Zmaja i Zvijeri, a na drugoj Jaganjca i Žene, slijedi veličanstvena pobjeda nad Zmajem i Zvijeri, oslobođenje čovjeka i nastup nove zemlje i novoga neba koje će naseliti oni što će im na čelima biti ispisano Jaganjčevo Ime (Otk 14, 1).

Zla koja prethodno raznose viloviti jahači na Bijelcu, Ridanu, Vrancu i Zelenku: strah, nemir, glad i smrt, a nadopunjuju ih druga zla kozmičkih razmjera kojima sedam trublja najavljuju urnebesan nastup – već su na svjetskoj pozornici ili joj neminovno pristizu. Više od stotinu milijuna ubijenih, milijarde gladnih i druge milijarde degradiranih neljudskim odnosima i postupcima do roba, stvari i sredstva za nemoralne ciljeve te stravična prijetnja da se posvemašnjim zagađenjem okoliša uništi svaki život na Zemlji, dokaz je apokaliptične stvarnosti.

Usred nje se pokazuje “Žena obučena u sunce... Na glavi joj dvanaest zvijezda... trudna... u bolovima i mukama rađanja” (Otk 12, 1-2). Pred nju, “koja je imala roditi”, stade Zmaj “da joj proždrije Dijete čim se rodi. I ona rodi sina... Dijete joj bi doneseno k Bogu i njegovu prijestolju, a Žena pobježe u pustinju, gdje joj Bog pripravi sklonište” (Otk 12, 6). To je, po svim znakovima, Međugorje u kojem se sa svojim djetetom na rukama pokaza vjerodostojnim svjedocima i očitova da je ona Bl. Djevica Marija, Majka svih ljudi, te da je došla zato što vidi da su ljudi, njezina dje-

ca, u velikim nevoljama iz kojih sami ne mogu izići, a ona im želi u tome pomoći. Nije spomenula koje su te velike nevolje, ali je lako spoznati da su to upravo one koje danas najviše tište čovječanstvo.

Dobri analitičari i poznavatelji današnje situacije u svijetu kažu da je uzrok svim tim velikim nevoljama odsutnost Boga iz čovjekova srca, a s Bogom i čovjeka. Ako su oni odsutni u čovjekovu srcu, onda su i u obitelji, društvu, državi i cijelom svijetu. Logično bi tim istim nevoljama bio lijek u prisutnosti Boga, pa s njim i čovjeka u čovjekovu srcu, obitelji, društvu, državi i cijelom svijetu.

Dijete Isus, pravi Bog i pravi čovjek, kojega je prigodom već prvoga ukazanja Gospa držala na svojim rukama, izravno pokazuje na lijek, a istodobno i na nevolju kojoj lijek odgovara. Odsutnost Boga zbog podcjenjivanja, prezira i odbacivanja povlači za sobom prezir i odbacivanje čovjeka, jer on je živa slika Božja. Zbog toga su u cijelom svijetu nastali toliko veliki nerješivi problemi i brojne nesnosne nevolje. Jer, izgubivši životnu vezu i uredan odnos s učovječenim Bogom u Isusu Kristu, čovjek je ugrozio sebe i ostao bez podloge za opstanak. Tako je zapao pod udar stravičnih posljedica kojih se sam nije znao ni mogao osloboditi.

U Isusu Kristu, kojeg je Gospa pokazala i ponudila svijetu, ljudi mogu prepoznati pravoga Boga i pravoga čovjeka i spoznati da je čovjekovo biti i postojati vezano uz Boga, tako da bi se bez njega morao vratiti u ništa, odakle je i došao.

Sve su današnje ljudske zajednice, počevši od obitelji do Organizacije Ujedinjenih naroda, deficitarne čovjekom. Umjesto da mu bu-

du rodilištem i krilom, postale su mu tamnicom i grobištem. Nedavno je *Amnesty international* konstatirala kršenje ljudskih prava u svim zemljama svijeta. Među deset najgorih ubrojena je i Jugoslavija. SAD su u tom pogledu 65. po redu. Ali, to ne smeta ni njoj ni drugim velikim silama, koje imaju pravo veta u Vijeću sigurnosti, da sude i osuđuju i one zemlje koje su u gaženju ljudskih prava iza njih, kao primjerice Hrvatska koja je, prema spomenutom izvješću, 73.

Godine 1997. u Kyotu je izdan dokument sa zahtjevom smanjenja ispuštanja u atmosferu ugljičnog dioksida, kojim se opasno probija spasonosni ozonski omotač. Kako je poznato, on štiti zemlju od spaljivanja. Samo je 14 zemalja potpisalo taj dokument. Posebno su se tome usprotivile Rusija, Japan i SAD koje prednjače u zagađivanju atmosfere. I ne samo da nisu potpisale spomenuti dokument, nego iz godine u godinu sve više zagađuju atmosferu.

Iste te zemlje vrlo su se usprotivile zabrani proizvodnje i uporabe nagaznih pješačkih mina, jer bi im se smanjila materijalna dobit od njihove prodaje.

Prije nekog vremena rodila se u krilu Ujedinjenih naroda inicijativa da se osnuje svjetski međunarodni sud koji bi sudio svim zločincima čovječanstva, bez obzira na to kojoj državi pripadali. SAD su odbile mogućnost da njezinim građanima sudi itko drugi nego one. Ali te iste SAD uspostavile su međunarodni sud za ratne zločince u Den Haagu – da se sudi eventualnim zločincima iz drugih zemalja koji su ponekad manji od njihovih.

Osim toga, sve velike demokratske zemlje proizvode golemu količinu najubojitijeg oruž-

ja i prodaju ga nedemokratskim režimima koji ga upotrebljavaju za zatiranje sloboda, gaženje ljudskih prava i ubijanje nepoćudnih ljudi.

Više-manje sve su današnje državne, političke, kulturne, znanstvene i gospodarske zajednice, uključujući najdemokratskije, zanemarile ili sasvim odbacile pravu sliku čovjeka koja im jedina jamči humanost. Izgubile su je najprije u sebi. Odatle tolike razlike i suprotnosti među njima u svijetu. Bez čovjeka u sebi same se pretvaraju u ruševine i balast.

Povijest je puna dokaza kako su se nekad veliki i glomazni društveni i državni organizmi pretvorili u velike ruševine i gomile. Tu su sudbinu doživjela nekad golema carstva: babilonsko, egipatsko, perzijsko, tatarsko, grčko, rimsko, otomansko, a u najnovije vrijeme i sovjetsko. Nijedno od njih nije palo udarom izvana, nego jednostavno unutarnjim urušavanjem. Bez čovjeka ni prošlost, ni neki materijalni i tehnički napredak ne obećavaju ikakvu budućnost osim ništavila. Interesi koji su se nametnuli za kriterij moralnosti, humanosti i napretka suprotstavljaju ljude jedne drugima, potiču na ratove koji svojom rušilačkom logikom dovode do uništavanja i čovjeka i svega što je stvorio.

Isto tako, jednostrano inzistiranje na ljudskoj horizontalnoj i materijalnoj dimenziji, a zanemarivanje vertikalne, ne vodi ničemu boljemu. Na tome su pali mnogi inače veliki narodi. Već su stari Rimljani morali priznati: "*Balnea, vina, venus faciunt vitam nostram; balnea, vina, venus corrumpunt vitam nostram*". Nijedan se organizam ne može održati, ako mu je osnovna stanica kancerозна. Ne postoji, niti može postojati, nikakva društvena, kulturna,

vjerska i državna veličina, ako u njoj nije čovjek velik. Bez njega u sebi sve su samo velike i opasne gromade problema, prijetnji i brda ruševina.

Čovjekova ponovna izgradnja

U svezi s tim treba istaknuti da je, prema kršćanskom moralu, čovjek tako povezan s Bogom da ga bez njega jednostavno nema. To što bi bilo njegova je karikatura, torzo, žalosna uspomena i opasno ništa. On je tako s Bogom povezan da s njim čini neusporedivo čvrsto jedinstvo u kojem oba ostaju različiti, ali nerastavljivi. Nijedna društvena ustanova, počevši od države do UNO-a, koja odbacuje Boga ili ga rastavlja od čovjeka, nema ništa s čovjekom. Isto tako, nijedna vjerska zajednica koja žrtvuje čovjeka, nema ništa s Bogom. Prema Bibliji, vrhovni je zakon morala čovjeku: *Budi što jesi!* A on je živa slika Božja.

Treba odlučno upozoriti i alarmirati svijet da je ateističkoantiljudski virus inficirao cjelokupno ljudsko društvo i ugrozio ne samo red, mir i budućnost čovjeka nego i njegov goli biološki opstanak.

Budući da je sve zatajilo i onemoćalo, da se spriječi finale toga, ustala je Gospa, "Majka svih ljudi" (Drugi vatikanski sabor) i došla u Međugorje noseći učovječenog Boga na svojim rukama i u njemu pokazujući pravoga čovjeka čija je slika u današnjem svijetu tragično unakažena, pogažena i odbačena. Gospa snagom svojega bogomajčinstva s bolima, ali i s uspjehom, u Sinu rađa sinove, novoga čovjeka kojemu je Krist Glava, a ljudi udovi (Rim 12, 5; Gal 3, 28), koji s Kristom ima zajednički život, sudbinu i budućnost.

Gospina su pojava i djelovanje u Međugorju upitni samo onima koji ne znaju da je ona Majka. Zato bi pravi veliki problem bio da se u ovim sudbonosnim opasnostima za čovjeka kojemu je ona Majka, nije pojavila, a ne to što se pojavila. Njezino je ukazanje poseban izraz majčinske ljubavi i brige za svoju djecu. Da to nije učinila, trebalo bi sumnjati u njezino majčinstvo, ljubav i moć. A sad, njezina pojava sve to afirmira i pokazuje.

Novi čovjek kojega Gospa danas s bolima rađa već odrasta i jača (Lk 2, 40), prema njezinoj uputi – vjerom i obraćenjem. Tako postaje sposoban stvoriti novi svijet i nove Ujedinjene narode koji se u Međugorju već regrutiraju od svakoga naroda, plemena, jezika i puka (Otk 14, 6). Samo su to pravi Ujedinjeni narodi koji su dostojni svojega imena. Oni su jedinstveni izvornom slikom čovjeka u sebi koji je jedan drugome brat. Međusobno se ravnaju životnim zakonima bratstva, a ne papirnatim deklaracijama gnjile demokracije. Postoje samo ti Ujedinjeni narodi. Drugi su, koji se tako samo nazivaju, razjedinjeni narodi. Stoga, ako je itko zaslužio Nobelovu nagradu za mir, prije svih ju je zaslužila Gospa u Međugorju. Ili, ako netko, iako neobrazloženo, odbija priznati njezino ukazanje i djelovanje u Međugorju i svijetu, onda su je, što bi bilo još veće čudo od njezina ukazanja, zaslužila međugorska polupismena ili, bolje reći, nepismena djeca, jer su bolje od najpametnijih otkrili podmuklu smrtnu opasnost za čovječanstvo i našli joj jedino pravi i uspješni lijek.

Gospa je svojim ukazanjem izašla pred cijeli svijet da spriječi seobu naroda u ništa i spasi svoju djecu od propasti. Kad bi pao sa-

mo jedan čovjek, s njim bi palo cijelo čovječanstvo. Budućnost mora biti zajednička, ili će biti strašna.

Prema *The Observeru*, dvadeseto je stoljeće “stoljeće krvi”. Ono, ovakvo kakvo jest, može samo predati idućem stoljeću sve razloge i uvjete da bude od njega gore, ako ozbiljno ne shvati krizu čovjeka i odgovorno ne prihvati pomoć koju mu pruža Majka.

Ja ne vidim crno, ja samo vidim.

Ako se čovjek ne obrati i u sebi ne ostvari svoju autentičnu sliku koju je njegov Stvoritelj utisnuo u njega, svijet je tek na početku nevolja i uništenja koje dobiva svakim danom na ubrzanju – do Velikog praska.

U svezi s tim rješava se i pitanje obrane cijelog čovječanstva, a ne samo pojedinih naroda, posebice obrane malih od velikih. Veliki narodi nisu veliki po velikoj gospodarskoj, političkoj ili tehničkoj snazi. Njihova se veličina mjeri veličinom čovjeka u njima, priznanjem i provedbom njegovih ljudskih prava i pružanjem najboljih šansa za njegovo puno ostvarenje. I mali su narodi veliki, ako je u njima čovjek velik.

I najnovija povijest svjedoči da je bilo mnogo takozvanih velikih naroda s prestižnim državnim tvorevinama u kojima je čovjek bio malen, prezren i pogažen. Prije ili poslije uspostavilo se da su to bile zapravo velike društvene gromade nerješivih problema i na kraju velike ruševine, jer su društvene zgrade tih velikih naroda bile izgrađene od loša ljudskog materijala. Organizam je zdrav, snažan i trajan, ako je u njemu osnovna stanica zdrava. Veći je i jači mali narod koji nadživi sve katalizme od velikoga koji im podlegne. Povije-

sno iskustvo jamči da propadaju i veliki i mali narodi, ako nisu izgrađeni od pravoga čovjeka.

Kad su Staljinu predlagali da uspostavi diplomatske odnose s papom, odbio je prijedlog zajedljivim upitom: "Koliko taj papa ima divizija?" Danas nema ni Staljina ni njegovih pobjedonosnih divizija, a eno pape bez ijedne divizije, ali s čovjekom u sebi i u svojoj Crkvi. On je nedavno pohodio Gruziju, dio nekadašnjega Staljinova imperija, a Staljina nigdje.

Ivanova Apokalipsa potvrđuje da pobjeđuje Čovjek, a ne Zvijer. Ne može ga u tom omesti ni udar fizičke smrti. Jaganjac je bio zaklan (Otk 5, 9), ali je konačno pobijedio i s njim oni koji su na svojim čelima imali napisano njegovo Ime, ime teandričnog Čovjeka (Otk 14, 1), koje je definicija njegove osobe i ekspresija njegove biti. I u vukovarskoj su apokalipsi pobijedili mrtvi, mrtvi Čovjek, a ne živa Zvijer.

Problem obrane malih naroda od velikih s pravom se proširuje u problem obrane velikih naroda od njih samih, jer svojom krivom slikom čovjeka u sebi ugrožavaju i sebe i cijeli svijet. Zato je jedino uspješna obrana i jednih i drugih u njima ostvaren čovjek. Opasnost koja dolazi od neostvarenog čovjeka u velikim narodima bez sumnje je veća, jer oni raspolažu razornijim i masovnijim sredstvima razgrađivanja čovjeka i u sebi i u drugim, manjim, narodima. Ali, i mali narodi mogu biti – i to su uvijek – saveznici velikima protiv sebe, ako po njihovu uzoru i modelu izgrađuju u sebi krivu sliku čovjeka.

Praktične su posljedice toga stvorile goleme napetosti i sukobe i prijete još gorim. U

njihovu se rješavanju obično svi narodi najviše vole služiti ratom koji nikad ništa ne rješava, nego stvara nove probleme. Treba iskorijeniti uzrok, i to najprije u sebi. A to se obavlja unutra, u srcu svakoga čovjeka, promjenom krive slike čovjeka ili obraćenjem. Time nije isključena vanjska obrana na ljudski način i ljudskim sredstvima (*servato moderamine legitimae tutelae*). Tada to nije rat, nego samoobrana koju opravdava zakonita ljubav prema sebi.

Izgradnja svijeta od prekvalificiranog čovjeka u nešto drugo nego što jest vodi izravno u propast. Ako se čovjek postvari ili poživotinji, mora, htio ne htio, prihvatiti logiku koja iz toga slijedi: velika riba jede malu, veća zvjerka tamani manju; veliki kamen mrvi mali, veći narod uništava manji. To je moral koji vlada izvan čovjeka. Naprotiv, veliki *čovjek* ne jede maloga *čovjeka*, nego ga rađa, podiže i čuva.

Ovoga časa mali narodi strastveno žude ući u EU i atlantske asocijacije, misleći da će ih samo članstvo u njima poštediti od teških problema i osigurati im, osim opstanka, gospodarski procvat i svestran napredak. Pritom zabrinjava nedostatak trijezne analize opće društvene situacije i odgovornosti za budućnost. Ako je riječ o današnjoj Europi, valja znati da je ona prostor dvadesetmilijunske nezaposlenosti, rekordnih ženidbenih rastava, milijunskih pobačaja, teorijskog i još više praktičnog ateizma, prostitucije, pedofilije, narkomanije, globalizacije i AIDS-a. Ući u tu Europu znači sunovratiti se u nju poput Panurgova stada.

Ljudskim nevoljama i potrebama na osnovi prave analize društvenog stanja treba tražiti lijeka u smjeru Gospinih poruka u Međugorju, vjere i obraćenja, i riječi filozofa i obraćenika Andréa Malrauxa: "Dvadeset i prvo stoljeće bit će religiozno ili ga neće biti". Srećom, kardinal je Benardino Echeveria Ruiz već konkretniji i optimističniji izjavljujući usred Međugorja: "Ovo je božanski trenutak za svijet. Osim poruke i nazočnosti Marijine, važan je sav rad koji se ovdje obavlja. Osobno osjećam da je ovdje početak obraćenja cijele Europe" (*Glas mira* 5 / Zagreb, 1999. / 23).

Brutalno rušenje i krvavo zatiranje Vukovara samo je jedna od metastaza Zla koje već izbijaju po cijelom svijetu. Vukovarski su događaji dio opće Apokalipse u hrvatskoj verziji i na hrvatskom tlu, a vukovarske ruševine milijokazi koji pokazuju kuda je prošla apokaliptična Zvijer koja je naprije u agresoru ubila čovjeka, a potom je nečovjek, druga Zvijer sa žigom prve na čelu, stupio u njezinu službu i s njom nastavio ubijanje čovjeka u drugima.

Vukovar je također dobivena bitka za čovjeka i mjesto njegova oslobođenja. On je istodobno spomenik pobjede Žene s dvanaest zvijezda na glavi (Otk 12, 1). Ona koja je Majka svih ljudi, a odredbom Hrvatskoga državnog sabora i *Advocata Croatiae*, nije se htjela maknuti s poprišta borbe za svoje Dijete, kojemu je Glava Krist, a udovi svi ljudi (Rim 12, 5; Gal 3, 28), jer ga je Zmaj htio progutati. Sada to isto Dijete podiže na noge i upućuje ga u slobodu da se njome, kroz borbu, smrt i uskrsnuće, domogne svoje punine u vječnosti kojoj je, po svojoj autentičnoj, od Boga daro-

vanoj, strukturi i pravu, suvremenik i baštinik.

Vukovar opominje i obvezuje svakoga: biti čovjek i brat. Ako to, u pravom i dubokom smislu riječi, ne bude mjera svim narodima, svi će, veliki i mali, ostati bez budućnosti. A to nije usud, nego slobodan izbor koji mora biti potpuno odgovoran da bi bio pravi, a time i da bi budućnost svih ljudi bila budućnost pravog čovjeka, objavljena u Isusu Kristu.